

مخارم در ازدواج

دیناریه: الحاج محمد شاه (بیمانه) سوره

۱۳۹۷

www.masjed.se

تبع ونگارش:
الحاج امین الدین « سعیدی - سعیدی افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤل مرکز فرهنگی دحق لاره - جرمنی

محارم در ازدواج

موضوع محارم در امر ازدواج نه تنها در دین مقدس اسلام مورد بحث و دقت قرار گرفته است، بلکه در سایر ادیان ابراهیمی بطور جدی رعایت گردیده است و برای پیروان خویش هدایات لازم صادر نموده و ازدواج با محارم را مشروع نمی دانند و از آن ممانعت به عمل می آورند.

محارم در دین یهودیت:

در دین یهودیت اصلاً ازدواج با بیگانه ممنوع می باشد، بناً کوشش اعظمی بخرچ میدهند تا این ازدواج ها در قدم اول با خویشاوندان و در قدم بعدی با هم دینان خودشان یعنی با یهودیان صورت گیرد.

در شریعت حضرت موسی - علیه السلام - ازدواج را با محارم ممنوع اعلام داشته، در شریعت یهودیت آمده است:

(ازدواج با مادر و دختر و دیگر محارم حرام است و هر کس مرتکب چنین ازدواجی شود سزایش کشتن و قتل است.) (مبلغی آبادانی، عبدالله، تاریخ ادیان و مذاهب جهان، حر، ۱۳۷۶ش، ج ۲، ص ۶۲۱ و ۶۲۶).

همچنان در شریعت یهودی از محارم دیگری هم ذکری بعمل آمده است که از آنجمله میتوان از: حرام بودن نکاح با خواهر، عمه، خاله، خواهرزاده و برادرزاده نام برد. نقطه قابل دقت در دین یهودیت اینست که: رضاع (شیردادن) سبب حرمت ازدواج نمی شود. (شبللی، احمد، مقارنۃ الادیان (بخش یهود)، قاهره: مکتبه النهضة المصریه، (بی تا)، صفحه 299).

این بدین معنی است که در دین یهودیت بر خلاف دین مقدس اسلام مرد می تواند با خواهر رضاعی خود ازدواج کند.

از موارد دیگری که در شریعت موسی - علیه السلام - از محارم شمرده شده است می توان به زن پدر (مادر اندر)، خواهر اندر، و برادر اندر (از طرف مادر یا پدر از شخص دیگری هستند) نواسه دختری، نواسه پسری، جمع بین دو خواهر اشاره کرد. (مجمع الکنائس الشرقی، قاموس کتاب المقدس، (بی جا) منشورات مکتبه المشعل، ۱۹۸۱م، ص ۶۱۷) و همچنین ربیبه یعنی دختر زنیکه انسان با او ازدواج کرده است برای این شخص (پدر اندر) حرام است.

چنانچه جریان حضرت یحیی در راه مبارزه با چنین ازدواجی کشته شد. به این ترتیب که هیردوس پادشاه وقت قوم یهود بعد از مرگ برادرش با زن وی ازدواج کرد و بعد از مدتی به دختر این زن که هم برادرزاده اش بود و هم ربیبه اش، علاقه مند شد و مسئله را با حضرت یحیی در میان گذاشت ولی آن حضرت فرمود این عمل در شریعت آسمانی روا نیست و این دختر هرگز بر تو حلال نمی شود. (مجمع الکنائس الشرقیه، کتاب المقدس، (بی تا)، صفحه ۱۴۳ - ۱۴۴).

به خاطر این فتوی، پادشاه، یحیی را زندانی کرد و از دختر خواستگاری نمود و گفت در قبال ازدواجت هر چه بخواهی خواهم داد. آن دختر هم چون یحیی را مانع ازدواجشان

می دید، قتل حضرت را خواستار شد و شاه هم خواسته دختر را اجابت کرد و سر حضرت یحیی را از بدنش جدا کرد. در مواردی از تورات نیز به ممنوعیت ازدواج با محارم اشاره شده است. (تورات، سفر لاویان، باب ۱۸، آیات ۶-۲۳)

دین مسیحیت:

از کتب دین مسیحیت نیز چنین معلوم میشود که در شریعت این دین هم ازدواج با محارم جایز نمی باشد، طوری که از زبان حضرت عیسی - علیه السلام - نقل می کنند که فرموده است: « من نیامده ام تا شریعت موسی را از بین ببرم بلکه آمده ام تا آن را تکمیل نمایم. بنابراین می توان گفت که در مجموع قوانین یهود در امر ازدواج، مورد پذیرش مسیحیان نیز هست هر چند که در مواردی اختلاف هم دارند. البته احتمال دارد امروز، در جوامع مسیحی و یهودی مواردی پیدا شود که برخلاف دین حضرت موسی و عیسی - علیهما السلام باشند.

عوامل این حالت در تخطی پیروان این دینها از اصل دین و بوجود آمدن تحریفات درین ادیان است و مسألهء عدم پابندی پیروان این ادیان از دین شان است. در جامعه ای که به ازدواج همجنس بازان اجازه دهد و آن را زشت نشمارد مسلماً که ازدواج با محارم جای خود دارد. اما طبق قوانین برخی کشورهای مسیحی نشین ازدواج بین اعضای خانواده ممنوع است.

از قبیل مادر، مادرکلان، خواهر، دختر، نواسه و به طور کلی ازدواج در بین افراد خانواده (صعودی - پدر، پدرکلان، جد و نزولی - پسر، نواسه - کواسه) که با هم ارتباط نسبی مستقیم دارند، ممنوع است.

دین مقدس اسلام:

مسأله محارم در ازدواج در دین مقدس اسلام را قرآن عظیم الشان بشکل دقیق و علمی تعریف و فورمولبندی نموده که حکم این مسأله در سوره (نساء آیات 22 تا 24) به تفصیل بیان گردیده است.

قرآن عظیم الشان میفرماید:

« حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأَخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ).

به یقین خداوند حکیم مصالحی برای این کار در نظر داشته است. دلیل این حکم، آیه 23 سوره نساء است. در این آیه خداوند متعال میفرماید:

«حرام گردانیده شده بر شما (ازدواج) با مادران، دختران، خواهران، عمهها، خالهها، دختران برادران، دختران خواهران، زنانیکه شما را شیر داده اند، خواهران شیرری و مادران زنان تان و دختران زنان تان که در کنار شما هستند، هر گاه با آن زنان همبستر شده اید، بر شما حرام شده اند. ولی اگر همبستر نشده اید، گناهی مرتکب نشده اید. و نیز همسران پسرانتان که از صلب شمایند (نه پسرخواندهها). و جمع کردن میان دو خواهر مگر آنچه گذشته است. خداوند آمرزنده و مهربان است.

بر اساس این آیه متبرکه خداوند متعال بر مردان، ازدواج با مادر، خواهر، عمه، خاله، دختر خواهر، دختر برادر و... را حرام نموده است. «.

خواننده محترم !

در مورد اینکه چه حکمتی وجود دارد که در ادیان آسمانی بصورت کل و در دین مقدس اسلام بصورت اخص این حرمت ها وجود دارند ، برای ما معلوم نیست. ولی مفسران در تفسیر این آیه مبارکه برخی از حکمت های تحریم این ازدواج ها در نقاط ذیل برجسته ساخته اند :

۱- واقعیت امر اینست که انسان ها به طور طبیعی از ازدواج با محارم نوعی از تنفر دارند ، به همین دلیل همه اقوام و ملل (جز افراد کمی) ازدواج با محارم را ممنوع می دانند.

۲- علماء طب بر این عقیده که در میان محارم معمولاً جاذبه و کشش جنسی ضعیف می باشد ، طوریکه اکثریت محارم با هم کلان میشوند و برای یکدیگر فرد عادی و معمولی هستند، در حالی که یکی از شرایط استحکام پیوند زناشویی، جاذبه جنسی است؛ بنابراین، اگر ازدواج در میان محارم صورت گیرد در برخی از حالات این ازدواج ها سست و ناپایدار می باشد .

۳- علماء بدین عقیده اند که ازدواج با غیر محارم، عامل گسترش ارتباط اجتماعی است. به عبارت دیگر، روابط اجتماعی با ازدواج برون خانوادگی تقویت شده و انسان ها در محدوده چهاردیواری خانه های خود باقی نمانند.

۴- از لحاظ طبی نیز ازدواج با این اقربا سبب تولد اطفال مختلف و دارای مشاغل خونی و جسمی می باشد.

خواننده محترم !

در روشنی آیات متبرکه بوضاحت تام در می یابیم که حکم محارم در ازدواج بدو دسته تقسیم میگردد:

۱- تحریم ابدی، که درین حرمت به اساس روابط خونی حرام می باشد. مادر، مادرکلان والی اعلی و دختر و پسر و به همین ترتیب به نسل به طرف پایین، که در این موارد ازدواج مرد با زن برای همیشه ممنوع است.

۲- تحریم مؤقت، که در آن تا زمانی که زن و یا مرد در وضعیت خاصی قرار دارد ، ازدواج بین شان ممنوع است ولی بمحض اینکه این وضعیت تغییر کرد، تحریم از بین می رود و ازدواج بین شان حلال می شود که درین حالت حرام بودن ازدواج به خواهر زن تا دوام وقایم بودن حالت نکاح.

چنانچه قبلاً اشاره کردیم اسباب تحریم ابدی در دین مقدس عبارتند از:

(نسب ، خویشاوندی ناشی از ازدواج (مصاهره) ، شیر خواری .)

الف:

زنانی که به سبب نسب حرام شده اند عبارتند از :

مادر ، مادر کلان ، وبالاتر از آن خواهر ، خواهر اندر وبالاتر از آن عمه ، عمه کلان وبالاتر از آن خاله وبالاتر از آن دختر وپاینتراز آن دختر برادر وپاینتر از آن دختر خواهر وپاینتر از آن

ب :

زناتی که به سبب مصاهره حرام شده اند عبارتند از :

۱- مادر همسر ، و در تحریم او آمیزش با دخترش شرط نیست بلکه به محض عقد دخترش حرام می شود.

۲- دختر زنی که با او آمیزش کرده است پس اگر مردی مادر را عقد کرد بدون اینکه با او آمیزش کند ، دخترش برای او حلال است به دلیل فرموده خداوند متعال: « فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ » (ولی اگر با مادرانش همبستر نشده باشید گناهی) در ازدواج با چنین دخترانی (بر شما نیست).

۳- همسر پسر که به محض عقد حرام می شود.

۴- همسر پدر ؛ بر پسر حرام است که با همسر پدرش ازدواج کند و این تحریم به محض اینکه پدرش او را عقد کرد حاصل می شود.

ج - تحریم به سبب شیر خواری:

خداوند متعال می فرماید « وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ »

(ومادرانی که به شما شیر داده اند وخواهران رضاعی تان)

همچنان پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است : « الرضاعة تحرم ما تحرم الولادة » (شیر خواری حرام می کند آنچه را نسب حرام میکند) (صحیح امام بخاری : ۵۰۹۹ / ۱۳۹ /) (امام مسلم ۱۴۴۴ / ۱۰۶۸ / ۲) ، (سنن الترمذی : ۱۱۵۷ / ۳۰۷ / ۲) (تمام کسانی که از طریق نسب نکاح شان حرام است از طریق رضاع نیز حرام است) (از جانب شیرده همه خویش شوند از جانب شیر خواره زوجان و فروع .) شیر خور نمیتواند با افراد زیر ازدواج کند:

۱- زن شیر دهنده ، (مادر رضاعی)

۲- مادر زن شیر دهنده

۳- مادر شوهر شیر دهنده

۴- خواهر زن شیر دهنده

۵- خواهر شوهر شیر دهنده

۶- دختران پسر و دختر شیر دهنده

۷- خواهرشیری:

مقدار شیر که با خوردن آن تحریم ثابت می شود: موضوع قابل بحث بین علماء میباشد از جمله در حدیثی از بی بی عایشه (رضی) روایت گردیده است که پیامبر

صلی الله علیه وسلم فرموده است : « لا تحرم المصاة والمصتان »

(با يك يا دوبار مکیدن تحریم ثابت نمی شود) (صحیح امام مسلم ۱۴۵۰ / ۱۰۷۳ / ۲)

(سنن الترمذی ۱۱۶۰ / ۳۰۸ / ۹۲) از ام فضل روایت است که پیامبر صلی الله

علیه وسلم فرموده است : « لا تحرم الرضعة أو الرضعتان ، أو المصاة أو المصتان »

(بايك يا دو بار شیر خوردن و یا يك يا دو بار مکیدن تحریم ثابت نمیشود.) (صحیح

امام مسلم ۱۴۵۱ / ۲۰ / ۱۰۷۴ / ۲).

مسائل :

پسری بنام محمود که دارای ۳ برادر است از پستان مادر نوریه که دارای ۲ خواهر

است شیر خورده ، نوریه و خواهر اش برای محمود حلال نیستند. اما نوریه و خواهرانش می توانند به قید نکاح برادران محمود در آیند .
وقتی شیر خواری در نکاح مدار اعتبار است که سن کودک شیر خوار از دو سال و ششماه زیاد نشده باشد ، خواه شیر را مستقیماً از پستان بجوشد یا از طریق چوشك و یا امثال آن.

قرآن عظیم الشان میفرماید : « **والوالدات یرضعن أولادهن حولین کاملین لمن أراد أن یتیم الرضاعة** » (بقره 233) (مادران) اعم از مطلقه و غیر مطلقه (دو سال تمام فرزندان خود را شیر می دهند هرگاه یکی از والدین یا هردوی ایشان خواستار تکمیل دوران شیر خواری شوند .

از ام سلمه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است : « **لا یحرم من الرضاع إلا ما فتق الأمعاء فی الثدي وکان قبل الفطام** » (سنن الترمذی : ۱۱۶۲ / ۲ / ۳۱) (شیر خواری موجب تحریم ازدواج نمی شود مگر زمانی که شیریه روده کودک برسد) بطوریکه روده کودک تنها از آن تغذیه کند (و قبل از دو سالگی باشد .
زنانی که بطور موقت حرام شده اند :

۱- جمع بین دو خواهر (دو خواهر را در یک زمان به ازدواج خود در آوردن) ، خداوند متعال می فرماید : « **وأن تجمعوا بین الأختین إلا ما قد سلف** » (نساء : ۲۳) .
واینکه دو خواهر را با هم جمع آورید ، مگر آنچه گذشته است .
۲- جمع بین زن و عمه و خاله او : به دلیل حدیث ابو هریره از پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : « **لا یجمع بین المرأة وعتمتها ولا بین المرأة وخالتها** » (صحیح امام بخاری : ۵۱۰۹ / ۱۶۰ / ۹) ، (صحیح امام مسلم : ۱۴۰۸ / ۱۰۲۸ / ۲) .
۳- زنی که همسر مردی دیگری است و در عده او به سر می برد : به دلیل فرموده خداوند متعال : « **والمحصنات من النساء إلا ما ملکت أیمانکم** » (زنانی شوهردار (بر شما حرام شده اند) مگر زنانی که (آنان را در جنگ دینی مسلمانان با کافران) اسیر کرده باشید ، که بعد پاک شدن رحم ایشان ، برای اسیر کنندگان حلال می گردند اگر چه در ازدواج کسان دیگری باشند .

۴- زنی که سه بار طلاق داده شده ، ازدواج او با شوهر اولش جایز نیست ، مگر اینکه مرد دیگری بطور صحیح او را به ازدواج خود در آورد سپس او را طلاق دهد ، به دلیل فرموده خداوند متعال : « **فإن طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجاً غیره ، فإن طلقها فلا جناح علیهما أن یتراجعا إن ظنا أن یقیما حدود الله** » پس اگر (بعد از طلاق و رجوع بار دیگر هم) او را طلاق داد از آن به بعد زن برای او حلال نخواهد بود ، مگر اینکه با شوهری دیگر ازدواج کند ، و با او آمیزش جنسی نماید و ازدواج واقعی و جدی صورت گیرد نه موقتی و فریبکارانه (در اینصورت اگر) شوهر دوم (او را طلاق داد ، گناهی بر آن دو (زن و شوهر) نخواهد بود که (به کانون زندگی زناشویی) بر گردند (وزن با شوهر اول ازدواج نماید) در صورتیکه امیدوار باشند که می توانند حدود الهی را محترم بشمارند و پا بر جا دارند .

نظریات فقهای اسلامی در مورد مدت و دفعات شیر خوردن :

در مورد اینکه در چند دفعه شیر دادن برای اطفال حکم محرمانت ایجاد میگردد ، فقهای

اسلامی در مورد نظریات مختلفی ارایه داشته اند که موجزاً ذیلاً بدان اشاره مینمایم :

- علمای احناف و علمای مالکیها و روایتی از امام احمد و جمهور علماء و بر این باورند که با یکمرتبه شیر خوردن محرمیت ایجاد میشود، زیرا میگویند که خداوند بطور عموم آنرا در قرآن ذکر کرده بدون ذکر تعداد شیر خوردن، خداوند میفرماید: «وَأَمَّهُاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ» (النساء : 23) و پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: «إنما الرضاعة من المجاعة» یعنی: «همانا رضاعت (که محرم ساز باشد) انست که گرسنگی (نوزاد) را بر طرف کند». (صحیح البخاری - الفتح-9-146 و مسلم (2-1078)

در ضمن امام نووی در المجموع از ابن منذر حکایت می کند که «علی ابن ابی طالب و ابن مسعود و ابن عمر و ابن عباس و عطاء و طاوس و سعید ابن مسیب و حسن بصری و مکحول و زهری و قتاده و حکم و حماد و اوزاعی و ثوری نیز بر این رای هستند».

- بعضی دیگر از علماء بر این باورند که حداقل بایستی 3 دفعه نوزاد شیر خورده باشد تا اینکه محرمیت ایجاد شود، زیرا پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است که: «**لا تحرم المصة ولا المصتان**» صحیح مسلم (1450). یعنی "یکی یا دو مکیدن محرمیت ایجاد نمیکند" و این علماء گفتند مفهوم این حدیث اینست که بیشتر از دو بار به بالا محرمیت ایجاد میکند، و این اشخاص عبارتند از: أحمد بن حنبل در روایتی، و قول أهل ظاهر (بجز ابن حزم) و قول سلیمان بن یسار و سعید بن جبیر و إسحاق بن راهویه و أبی ثور و ابن المنذر (المغنی) (8-140) المحلي ابن حزم (10-13).

- نظر برخی دیگر از علماء بر اینست که حد اقل شیرخوارگی 5 مرتبه میباشد زیرا از عایشه رضی الله عنها روایت شده است که: «**كان فيما أنزل من القرآن عشر رضعات معلومات يحرمن ثم نسخن بخمس معلومات فتوفي رسول الله وهن فيما يتلى من القرآن**» یعنی: " از جمله آیات نازل شده در قرآن، آیه (عشر رضعات معلومات يحرمن) بود. «یعنی: ده بار شیر دادن معلوم (نکاح را) حرام می کند». سپس لفظ و حکم این آیه با آیه (بخمس معلومات) نسخ شد. «یعنی ک با پنج بار شیر دادن معلوم». (تلاوت پنج بار شیر دادن نسخ شد و حکم آن باقی ماند) سپس پیامبر صلی الله علیه و سلم فوت کرد ولی (به خاطر تأخیر نسخ آن) آیه نسخ شده از جمله آیاتی بود که (هنوز) جزو قرآن به حساب می آمد (11) روایت مسلم در الرضاع (1075) و أبو داود (2-323) والنسائی (6-100) و ابن ماجه (1-265). و این مذهب امام شافعی و ابن حزم و ابن تیمیه و شوکانی و ابن قیم جوزیه و ابن باز و ابن عثیمین میباشد و فتوای هیئت دائمی علماء سعودی بر این مذهب بر قرار است.

شیخ ابن عثیمین رحمه الله می گوید:

«یکبار شیر خوردن در محرمیت موثر نیست، بلکه لازمست تا پنج بار شیر خورده شود، و همچنین این (شیر خوردن) باید قبل از سن از شیر گرفتن نوزاد باشد، یعنی قبل از اتمام دو سالگی باشد، و یک نوزاد اگر یکبار یا دو بار یا سه بار یا چهار بار شیر زنی را بنوشد فرزند رضاعی آن زن نخواهد شد، و بلکه لازمست تا پنج بار شیر بنوشد، اما اگر شک و تردید وجود داشت که آیا چهار بار شیر خورده یا پنج بار؛ در اینحالت اصل بر اینست که چهار بار شیر خورده، زیرا ما هرگاه در عددی در شک افتادیم همیشه کمترین را انتخاب می کنیم، و بر این مبنا اگر زنی بگوید: من این نوزاد را شیر

دادم ولی نمی دانم چندبار بوده! آیا یکبار بوده یا دوبار یا سه بار یا چهار بار و یا پنج بار؟ ما می گوییم: این نوزاد فرزند رضاعی تو نیست، زیرا لازمست تا حتما پنج بار شیر بخورد بدون آنکه شک و تردیدی در آن وجود داشته باشد». الفتاوی الجامعة للمرأة المسلمة (768/2).

بر این اساس، خوردن یکبار شیر موجب رضاعت نیست، و لذا ازدواج دختر و پسری که فقط یکبار شیر زنی را خورده باشند با فرزندان آن زن جایز است.

در ضمن سن آنها در هنگام شیر خوارگی نباید از دو سال بیشتر باشد، یعنی اگر نوزادی سن بیشتری از دو سال داشته باشد و پنج بار و یا حتی بیشتر از آن از پستان زنی شیر بنوشد، بعنوان فرزند رضاعی محسوب نخواهد شد و ازدواج آن نوزاد با فرزندان اصلی آن زن جایز است.

و نظر ما اینست که اگر رعایت احتیاط شود و به قول امام ابو حنیفه و جمهور علما عمل شود، موجب خواهد شد تا خویشتن را از شک و تردید و شبهه دور کنید، اما اگر به رای امام شافعی و دیگر علمای هم نظر وی اعتماد کنید، ما آنرا جایز می دانیم زیرا دلایل شافعی محکمتر از بقیه است.

پایان